

KMETSKI LIST

Štev. 15.

Ljubljana, 10. aprila 1940

Leto XXII

Napačna vzgoja – naše gorje

Gospod urednik! Članek z zgornjim naslovom v zadnjem »Kmetiskem listu« sem pazno prečital. Prečital sem ga z zanimanjem drugič in še tretjič. Prepričan sem, da je imel pisec najboljši namen ali se v celoti ne strinjam z njim. Res je, da obstoja beg s kmetijske grude. Res je tudi, da je mnogokrat vzrok temu begu bojazen pred trdim kmečkim delom, še večkrat želja po večji komodnosti in prostosti, ali poglavitni vzrok je mizarija, v kateri životari naš kmet. Dokler naš kmet za svoj trud, ki ga vlaga v zemljo, ne bo primerno plačan, dokler ne bo proti številnim izkoriščevalcem zaščiten, dokler kmečki oče ne bo mogel nuditi svojim sinovom, svojim otrokom vsaj takega udobja, kakor ga imajo navadni delavci, pa če hočete hlapci, toliko časa beg s kmetijske grude ne bo prestal.

Beg z rodne grude

Pisec trdi, da kakor hitro kmetijski sinovi dobijo le nekoliko več izobrazbe, že hrepene proč od rodne grude, proč od kmečkega dela. Jaz si to tolmačim nekoliko drugače. Fantje se v šoli naučijo misliti ter računati, posledica tega je, da s svinčnikom v roki znajo izračunati, kako veliko tlako opravljajo na svoji zemlji. Pregovor pravi, da se še tako vroča ljubezen pri praznem loncu kmalu ohladi. Podobno je tudi s še tako idealnim kmečkim fantom, ki hoče vsaj ob nedeljah nekoliko tistega razvedrila kakor so ga deležni drugi stanovi. Mi stari se znamo svojemu kozarcu vina, ako ne gre drugače, tudi ob nedeljah odreči, toda mladina hoče vsaj nekoliko življenja. Kje je vzrok za to kmetovo mizarijo? Kako temu od pomoči?

Za kmetijstvo samo 1%

Mnogo se piše, mogoče še več govori, da je kmet stebel države, ter da mu je treba posvečati vso pažnjo ter mu nuditi vso pomoč. Kako je v resnici? Nacionalni dohodek Jugoslavije se giblje letno od 40 do 50 milijard dinarjev. Nad polovico tega nacionalnega dohodka daje kmetijstvo, vse ostale panoge pa komaj polovico. Kaj se pa po drugi strani za to rentabilno panogo, za naše kmetijstvo, za našo vas, za našega kmeta daje, da se kmetijstvo pojača, da se kmeta uzadovolji, produkcijo poveča in izpopolni ter s tem utrdi in poveča tudi naš nacionalni dohodek? Za pojačanje te panoge, za razvoj našega kmetijstva se daje iz petnajst milijardnega proračuna borih 150 milijonov dinarjev, to je komaj en odstotek. Ako pazno zasledujemo, kako je ta suma razdeljena, takoj opazimo, da od tega odpade velika večina na razne institucije, od katerih ima kmet malo ali celo nič koristi.

V sosedni Italiji, ki gotovo ni agrarna država, se je dalo v enem letu za kmetijstvo ter večji doprinos istega 3 milijarde lir. Poleg tega še 3 milijarde lir za napredno izkoriščanje zemlje, za kmetijske kredite in ostale kmetijske

institucije ter potrebe vasi in kmeta. Tako v sosedni Italiji, kjer ni glavni vir dohodkov kmetijstvo, pri nas pa v agrarni državi, kjer daje kmetijstvo glavni dohodek, se daje okoli 150 milijonov din.

Davčna osnova zemljarine je napačna

Davčna oblika zemljarine, kakor je uvedena pri nas, ni primerna. Ista se računa 10% čistega katastralnega dohodka in tako izračunana vsota se mora plačati v vsakem slučaju, brez ozira na to, ali je kmet kaj priredel ali ne. Vsi stanovi v državi, vsa podjetja izkazujejo in prijavljajo vsako leto čisti dohodek svojega dela. Po višini stvarnega dohodka se jim po tem odmeri višina davka. Edino kmeta se ne vpraša, koliko je imel dohodkov in če je sploh kaj dohodkov imel. On se obdavči z onim davkom, ki ga je izračunal davčni uradnik na podlagi katastrskega čistega donosa, ta davk mora biti plačan, pa če je kmet kaj pridelal ali ne. Ali to bi kmet še nekako prenesel. Treba pa je k temu še plačati avtonomne doklade, ki v nekaterih primerih presegajo 300%. Tega pa kmet ne zmore.

Kmetijske zbornice – kmetovo breme

Mnogo nad smo stavili kmetje v kmetijske zbornice. Po daljši borbi smo jih končno dobili. Ali kaj imamo od njih? 5% doklade na zemljarino in ne dosti več. Zbornični proračun za dravsko banovino izkazuje letos 1,102.000 din dohodkov in prav toliko stroškov. 90% vsega proračuna se porabi za aparat sam, za uradništvo, potovanja itd. Le 75.000 din, to je nekako 6% je določenih v svrhu prispevkov raznim stanovskim organizacijam, za razstave, tečaje in predavanja. To se pravi, da kmetje plačamo vsako leto za kmetisko zbornico okroglo milijon dinarjev, nazaj pa dobimo 6% teh naših datatev. Jaz sem mnenja, da bi morala i država i banovina votirati vsako leto določeni odstotek svojega proračuna kmetijski zbornici, katero naj bi vodili res kmetje in kmetijski strokovnjaki ter skrbeli, da bi se ta denar racionalno porabil.

Železniška politika proti kmetom

Kot bivši predsednik kmetijske podružnice, podružničnih članov. V ta namen sem zapro-

sem organiziral kmetijsko poučno potovanje sil ministrstvo za promet za četrtinsko, ako pa to ni mogoče, vsaj polovično voznino. Odgovor se je glasil: »Ni zakonske mogočnosti.« Ako se par izletnikov združi in prosi za polovično voznino v svrhu razvedrila, jo dobi. Za člane kmetijske podružnice in to v poučne svrhe — pa v kmetiski državi ni zakonske mogočnosti.

Pa pogledjmo cene kmetijskih pridelkov. Pri nas v ljubljanski okolici daje glavni vir dohodkov mleko. Cene močnim krmilom so porasle za 50%. Ko smo pa kmetje zahtevali za mleko 25 par več pri litru, se je pa kričalo na oderuštvo kmeta ter klicalo oblast na pomoč. V Zagrebu stane liter mleka 3 din. Okolica Zagreba je vsekakor bolj izrazito kmetiska kakor pa ljubljanska, v kateri je že precej industrije, še več obrti. Zakaj potem ta razlika? Vsekakor večja uvidevnost zagrebškega konsumenta in pa trdnjša organizacija kmetov. Pri nas ni ne enega ne drugega.

Velikih reform je treba za naše podeželje

Gospod urednik! V navedenem tičijo vzroki kmetove mizarije in tudi bega s kmečke grude. Velikih reform je treba za naše podeželje. Brez teh velikih reform je nemogoče zadovoljstvo našega podeželja, nemogoče blagostanje našega kmeta. Sedanji gospodarski red, ki sloni na preživelih načelih, kjer je narod prepuščen neusmiljenemu izkoriščanju kapitala, absolutno ni sposoben rešiti obstoječe gospodarske, socialne in tudi moralne krize. Industrijski kapital, gibalo njegove delavnosti, ne sme biti edino profit, temveč tudi potrebe in koristi naroda. Država mora tu poseči vmes in zakonitim potom odrediti kapitalu meje izkoriščanja.

Neurejenost pri kmetu se da nekoliko časa izkoriščati. Toda naj vedo oni, ki to delajo, da to veselje ne bo trajalo dolgo. Kajti, če kmet propade, se bodo pogrezili pod kmetovo življenje vsi ostali stanovi. Kmet je res stebel države. Na njem sloni državna neodvisnost in narodna svoboda. Kmet je že po svojem poklicu, po svojem delu, po svoji ljubezni do zemlje državotvoren. To naj premislijo oni, ki odločajo o kmetovi usodi.

K. B. okoliški kmet

Zakaj beg z dežele

Oprostite mi, gospod urednik, da se danes spet oglašam. Gre namreč za članek o begu z dežele, ki ga je »Kmetiski list« nedavno objavil. Ako človek po mnogih težkih preizkušnjah razmotriva vse to, kar je videl in sam preživel, se mu vsiljuje svinčnik kar sam od sebe v žuljavo

roko in napiše vsaj nekaj glavnih vzrokov, zakaj zapuščajo ljudje svojo rodno grudo.

V moji kmečki bajtici je danes vse mirno. Niti žvrgolenje ptičkov me ne moti, ki jih tako rad poslušam pri okencu.

Krivda bega z dežele leži v nekmetiski po-

litiki in veljavni zakonodaji, ki ne štiti revnega kmečkega človeka niti glede zaposlitve, niti za slučaj bolezni, niti za starost.

BAJTARJI — NAJMANJ ZEMLJE — — NAJVEČ OTROK

Vsakomur mora biti jasno, da bajtarji, ki imajo največ do tri orale zemlje in ki imajo največ po eno ali dve glavi živine, pa kopico otrok, ne morejo vseh obdržati na zemlji, ki jim kljub garanju ne da kruha.

Pomanjkanje zemlje je med tehničnimi vzroki bega z dežele. Treba bi bilo izvesti veliko bolj temeljito agrarno reformo in veleposestniško zemljo vseh vrst v kar največji meri dodeliti malim kmetom.

V bližini mest propadajo kmetije z odprodajo zemlje za stavbne parcele, zunaj na deželi pa jih pogosto uničujejo previsoke dote in preužitki, hipoteke in druga bremena, ki jih mala kmetija s kopico otrok nikakor ne vzdrži.

Mali posestnik, ki nima gozdov za gospodarsko rezervo v stiski, mora obupati, ako se je zadolžil z nakupom strojev, orodja in s prezidavo in popravilom poslopij. Zlasti v gorskem svetu je za marsikatero kmetijo popravilo potov težko breme. Vse te težave dostikrat človeka prisilijo, da se umakne z zemlje. Ako se ne sam, ga poženejo prisilno, ker ne more zadostiti nezogibnim obveznostim.

BAJTAR IMA NAJSLABŠO, VELEPOSESTNIK PA NAJBOLJŠO ZEMLJO

Medtem ko imajo graščinska in samostanska veleposestva ugodno lego, so kmetije često v hribih, kjer zemlja leto za letom manj rodi, davki in druge dajatve pa naraščajo. Najbolj te dajatve, zlasti kolki, takse, monopolski in napol monopolski predmeti, ki jih mora kmet kupovati in plačevati po predpisani ceni, tepejo malega kmeta-siromaka.

ZA KMETA NI VSAK POKLICAN

Končno je treba pomisliti, da tudi vsak na kmetih rojen človek nima poklica za kmetijski poklic. Saj zahteva danes upravljanje kmetije

poleg ljubezni do rodne grude tudi veliko strokovnega znanja. In kakor pri obrtniku ali uradniku znanje ni dedno, tako tudi pri kmetu ni. Marsikje se vsem drugim kmetovim težavam pridruži še nagajivost in maščevalnost okolice. Iz najrazličnejših vzrokov, med katerimi pogosto tudi politični nagibi igrajo veliko vlogo, uganjajo nekateri ljudje hudobije in delajo kmetu škodo: tatvine v gozdu in na polju, samolastno prestavljanje mejnikov, podiranje plotov in ograj, uničevanje dreves v sadovnjakih, zapletanje v razne nesmiselne pravde, vse to so hudobnosti, ki kmeta gospodarsko uničijo in mu tako zagrene življenje, da obupa in res pobegne z zemlje.

Ob meji je velika kmečka rana tihotapstvo in veriženje. Nagel in lahek zaslužek zapelje ljudi, da se začno baviti s prepovedanimi posli, toda stara resnica je, da tak denar nič ne izda.

POSLEDICE 40-LETNE PROTIKMETSKKE POLITIKE

Tako sem omenil le nekaj vzrokov za beg z dežele. Priznam, da je bil vaš članek v načelu pravilen, hotel sem ga le izpopolniti v podrobnostih kot človek iz prakse, ki vsak dan čutim te težave na lastni koži, toda štiridesetletna protikmetška politika v Sloveniji je zapustila strahotno moralno in gospodarsko opustošenje na kmetih. Seveda bi bilo treba omeniti še marsikaj, vendar naj končam z željo, da naj se vse življenje, zakonodaja in zlasti tudi uprava uredi tako, da bo kmetu življenje na zemlji omogočeno, pa ne bo nihče bežal z nje. Verujte, da pravi kmetijski človek le nerad zapusti zemljo. Kjer jo zapusti, stori to s krvavečim srcem pod silo razmer, ki so močnejše od njega.

Kadar bodo merodajni spoznali kmetov pomen v družbi in bodo to spoznanje potrdili z dejanji ter omogočili kmetu človeka vredno življenjsko raven kot priznanje za njegovo delo in zasluge, tedaj bo kmet šele deležen svojih pravic in bo rad ostal na grudi, ki jo bo toliko bolj ljubil in toliko bolj vestno in zvesto obdeloval in gojil.

Miha Noč, kmet.

to, da bo nekaj hujšega. V državah, kjer neomejeno vlada kapital, morajo nastopiti najhujše posledice, ker je kapital nenasičen in nikoli ne popusti od izkoriščanja naroda. Zato je potrebno uvesti gospodarstvo po načrtu, kjer ne bo mogoče, da se sploh prične trošiti osnovna glavica. Načrtno gospodarstvo bo onemogočilo neutemeljeno skakanje in naraščanje cen in bo nujno omejilo, če že ne izločilo brezobzirno dobičkaželjnost kapitala. Seveda ob takem gospodarstvu tudi ni mogoč izvoz tega, kar je doma najbolj potrebno, in uvoz tega, kar za resnične koristi naroda nima nobene važnosti. Ta gospodarska načela se niti ne morejo začeti preizkušati, če zastopniki delavstva nimajo dostopa v ustanove, kjer se odloča o uvozu, izvozu in cenah materiala in dela. Socialisti smatrajo, da ima delavstvo pravico sodelovati povsod, kjer so prizadeti interesi razreda.

To je bežen pregled nazorov socialistov o dveh najsodobnejših vprašanjih naše države: o političnem in gospodarskem življenju. Iz njih je posneti, da se dopušča najširša svoboda, a obenem najbolj omejuje svoboda gospodarskega izkoriščanja drugega.

V vnanjepolitičnem pogledu odgovarja nevtralnost najboljše sedanji priliki. Ni treba, da bi mali narodi posegli v borbe velikih sil, toda ni tudi prav, da veliki teptajo male. Glede na dejstvo, da so mednarodne zveze proletariata silno zrahljane, danes nimajo socialisti dogovorov glede vzporednega nastopanja in jih povezuje bolj njihov nauk kakor določeni meddržavni cilji. Eno je gotovo: da bo po končani vojni delavstvo ponovno oživilo svoje sile — politične, gospodarske in kulturne — in da ne bo pustilo iz rok domovine, ki si jo bo na novo priborilo z lastno krvjo, pomanjkanjem in trpljenjem.

Notranje pravično sožitje najde v tem gledanju odgovarjajoče razmerje z narodi izven države. To bi pomenilo, da svojčas globoka skupnost vsega delavstva sveta ni opuščena kot vodilna misel, da pa bo povzeta in popolnjena po izkušnjah, ki so jo in jo bodo še prinesla vsa razočaranja, ki so se vrstila od l. 1918. naprej in se še vrste pred našimi očmi.

Ni slabo, če se dopušča prost govor in iznašanje misli, ki nimajo namena škodovati. Misli, ki jih izpovedujejo socialisti, so poučne in prav dobro potrjujejo načelo angleške zgodovine, »da je naloga državnikov tudi ta, poslušati dobre nasvete ter preprečevati revolucije vsaj tam, kjer se v stvarnem razgovoru lahko odstranijo vzroki nesporazuma.«

Naziranja socialistov so tudi za nas kmete poučna. Razkrivajo, da je za delavstvo in za kmeta življenje težko iz istih vzrokov.

Zvišanje poštnih tarif

Z odlokom poštne ministra se zviša s 1. aprilom prodajna cena poštnih vrednotnic in sicer:

1. za poštne nakaznice za notranji promet od 0.25 na 0.50 din,
2. za poštne nakaznice za inozemstvo od 0.25 na 0.50 din,
3. za brzopjavne nakaznice za notranji promet od 0.25 na 0.50 din,
4. za spremnice za notranji promet od 0.25 na 0.50 din,
5. za spremnice za mednarodni promet od 0.25 na 0.50,
6. za odkupne spremnice za notranji promet od 0.50 na 1 din,
7. za carinske deklaracije od 0.10 na 0.50 din,
8. za kuverte za denarna pisma od 0.50 na 1 din in od 0.75 na 1.50 din.

Zvišane so tudi poštne takse in sicer:

2. za priporočena pisma: 9 notranji promet: a) krajevni promet od 2 na 3 din in b) medkrajevni promet od 3 na 4 din.

Pogledi socialistov na naša državna vprašanja

Na sestankih, ki niso ne javni ne tajni, ne zakoniti ali protizakoniti, se zbirajo tudi politično organizirani delavci iz bivše socialistične stranke. Skoraj ne razpravljajo o temeljnih osnovah, ki so svojčas dajale toliko zanosa zbiranju proletarcev. V njih živi še neugašena vera v načela socializma. Toda nekateri dogodki današnjih dni jih silijo, da o njih razmišljajo, da jih obravnavajo ali odbijajo ne glede na svoje svetovno naziranje.

Preobrazba Jugoslavije iz enostavne države v državo, kjer ima celota druge in drugačne pogoje obstanka, kakor nekateri deli, predstavlja tudi za socialiste prevažno vprašanje. Dogovor med Hrvatmi na eni strani in Srbi na drugi smatrajo socialisti kot stvar, ki je bolj izhod za silo kakor kar koli drugega. Ne zamerjajo sicer izvedbi načela o sporazumu, toda v soglasju s svojimi nauki in opirajo se na svoječasni domenek združene opozicije poudarjajo, da je edino pravilna pot obnova demokratske vladavine. Kar naj bo trajno, po njihovem mnenju ne more izvirati iz dela, ki nosi na sebi vse znake začasnosti. Da bi bilo zagotovljeno trajno in plodno sožitje jugoslovanskih narodnih vej, bi bilo potrebno iti po potih, ki so jih ugotovili kot edino pravilne pravi predstavniki Srbov in Hrvatov. Vstopajoč v volilne boje na strani opozicije, kjer so bili Hrvatje vodje, so tudi socialisti potrdili to, kar sta bila sklenila Davidović in Maček. Glavna vsebina njegovega dogodka je navajala kot prvo točko vrnitev ljudskih svoboščin in kot drugo, preureditev države po svo-

bodno izvoljenih predstavnikov naroda. Začetna družba, ki jo je zapustil dr. Maček na ta način, da je prvo točko zapustil drugi ali se ji morebiti sploh odrekel — je s tem sicer izgubila močnega člana, toda držala je dano besedo. Socialisti vidijo v nadaljevanju svojega sodelovanja s skupinami, ki so si ostale v opoziciji — radikali, demokrati, nacionalisti — močno zaslonbo končnemu uspehu demokratskih načel. Kakor ostalim skupinam opozicije je tudi socialistom najvišje načelo: narodna vladavina. Oni menijo, da brez sodelovanja naroda pri javnih poslih ni možen napredek. Danes brez njega celo ni možna sama ohranitev življenjske sile obubožanega ljudstva, ki ječi pod jarmom davčin in draginje.

Poleg načelnih političnih misli: svobodne volitve v skupščino in samoupravne enote, je za socialiste nad vse važno gospodarsko vprašanje. Tudi države, ki neposredno niso v vojni, so posredno v vojni. Vojskovanje držav, ki so si objavile sovražnosti, je do pičice podobno miru med državami, ki si takih sovražnosti niso objavile. Posledice, ki tuintam nastopajo za delavski razred, so si enake. Nekdo mora plačevati vojne stroške. Če ne zadoščajo davščine, se krijejo z novim denarjem. Nov denar, to je toliko kakor nižja plača, toliko kakor pomanjkanje — poleg obubožanja pri onih, ki kaj imajo. Država mora trošiti le toliko, kolikor pridobiva. Čim prične trošiti več, če načne osnovno glavico, pripravlja gospodarski pogin. Ta pripravlja zmedo, zmeda pa nikoli naprej ne pove, kaj bo še, razen